

VẬN DỤNG QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ TỔ CHỨC BỘ MÁY NHÀ NƯỚC, ĐỘI NGŨ CÁN BỘ TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

ThS. Nguyễn Thị Mai Trâm - Giảng viên khoa Lý luận cơ sở

Bước vào kỷ nguyên mới, kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, yêu cầu đặt ra đối với hệ thống chính trị là phải đổi mới đồng bộ cả tổ chức bộ máy và công tác cán bộ. Những chuyển biến sâu rộng về thể chế, mô hình quản lý và kỳ vọng của nhân dân đòi hỏi bộ máy phải được sắp xếp theo hướng tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả, sát dân, gần dân, phục vụ lợi ích nhân dân. Trước bối cảnh đó, tư tưởng Hồ Chí Minh về tổ chức bộ máy Nhà nước, về đội ngũ cán bộ là nền tảng lý luận vững chắc, soi sáng con đường xây dựng nhà nước xã hội chủ nghĩa Việt Nam thực sự của dân, do dân, vì dân.

1. Quan điểm Hồ Chí Minh về tổ chức bộ máy nhà nước

Khẳng định quyền lực nhà nước thuộc về nhân dân, Hồ Chí Minh chỉ rõ, bộ máy nhà nước là một chỉnh thể thống nhất, bao gồm nhiều bộ phận hợp thành như các bộ phận trong một chiếc đồng hồ. Do đó, muốn Nhà nước hoạt động hiệu quả phải xây dựng một bộ máy đồng bộ, thống nhất. Về vấn đề này, Chủ tịch Hồ Chí Minh đưa ra những chỉ dẫn cụ thể: Trong bài viết “Cách tổ chức các ủy ban nhân dân”, đăng trên báo Cứu quốc, số 40, ngày 11-9-1945, với bút danh Chiến Thắng, Người nêu rõ: “Ủy ban nhân dân (làng, huyện, tỉnh, thành phố) là hình thức Chính phủ trong các địa phương”. Mô hình tổ chức của Ủy ban nhân dân được Người đề ra rất “tinh gọn”, từ 5 đến 7 người, bao gồm: 01 Chủ tịch Ủy ban Nhân dân với nhiệm vụ đôn đốc, kiểm soát các thành viên Ủy ban Nhân dân và liên lạc với cấp trên và các tổ chức trong địa phương, triệu tập và điều khiển các cuộc họp; 01 Phó Chủ tịch, “giúp đỡ và thay Chủ tịch khi anh này bận hay đi vắng”; 01 Thư ký Ủy ban Nhân dân (giữ sổ sách, làm biên bản trong các cuộc hội họp); 01 Ủy viên phụ trách chính trị; 01 Ủy viên phụ trách kinh tế - tài chính; 01 Ủy viên phụ trách quân sự; 01 Ủy viên phụ trách xã hội”¹ thể hiện yêu cầu vừa bảo đảm sự vận hành nghiêm túc, hiệu quả vừa tránh rườm rà, hình thức, công kênh. Đó là định hướng căn bản để xây dựng bộ máy không phô trương hình thức, mà hiệu lực, sát dân.

Tư tưởng của Người được tiếp tục khẳng định trong tác phẩm “Sửa đổi lỗi làm việc” (1947), Người viết: “Tinh là làm cho gọn nhẹ, nhưng hiệu suất cao;

¹ Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội 2011, tập 4, tr.12-14

gọn là không phô trương hình thức, mà tập trung thực chất”². Ở đây, “gọn nhẹ” không đồng nghĩa với giản đơn về năng lực mà là tập trung vào mục tiêu cốt lõi của tổ chức hành chính, phục vụ nhân dân. Khái niệm “tinh” và “gọn” ở đây được lý giải theo cách rất thực tế, không phải là giảm số lượng máy móc, mà là làm rõ nhiệm vụ, phân công đúng người, đúng việc, tránh trùng lặp và rườm rà.

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng đặc biệt quan tâm xây dựng bộ máy chính quyền cơ sở, coi đó là tế bào cấu thành hệ thống tổ chức nhà nước.

Để chính quyền địa phương hoạt động thông suốt, hiệu quả, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nhiều lần chỉ rõ những hạn chế phổ biến trong bộ máy cấp cơ sở, đặc biệt là trong giai đoạn đầu của chính quyền cách mạng. Một trong những khuyết điểm lớn mà Người phê phán là sự thiếu tổ chức, thiếu khoa học trong phân công công việc ở các ủy ban nhân dân. Người nhận xét rằng không ít cán bộ lãnh đạo cấp cơ sở chưa ý thức được đâu là nhiệm vụ trọng tâm, hệ quả là thời gian và sức lực bị dàn trải vào các việc vụn vặt như tiếp khách không cần thiết, giải quyết tranh chấp nhỏ lẻ hay sa đà vào công việc hành chính sự việc đáng lẽ có thể giao cho người khác. Có nơi, cán bộ thì thừa người rảnh rỗi, nhưng lại thiếu người chịu trách nhiệm chính, dẫn đến tình trạng một số cá nhân phải ôm đồm cùng lúc nhiều lĩnh vực như đối ngoại, tư pháp, tài chính... khiến công việc không được giải quyết kịp thời và hiệu quả. “Nhiều ông chủ tịch Ủy ban thường không nhận định những công việc chính của mình phải đem hết tâm lực vào đó, mà thường chỉ dùng thì giờ để xử những vụ kiện vớ vẩn, tiếp những ông khách vu vơ, hay cặm cụi viết thư, viết báo cáo, việc có thể giao cho người khác làm được. Trong một ủy ban, nhiều khi có người rất rỗi rãi, cả ngày chỉ chạy ra chạy vào cho có chuyện, có người lại bù đầu rối óc vì một mình phải kiêm đến mấy việc: nào ngoại giao, nào tư pháp, nào tài chính”³.

Như vậy, tư tưởng Hồ Chí Minh về tổ chức bộ máy Nhà nước luôn đặt trọng tâm vào tính thiết thực, hiệu quả, xuất phát từ yêu cầu phụng sự nhân dân. Với Người, tổ chức bộ máy nhà nước không chỉ là một cấu trúc hành chính thuần túy mà là công cụ thể hiện bản chất cách mạng của chế độ của dân, do dân, vì dân.

2. Quan điểm Hồ Chí Minh về đội ngũ cán bộ, công chức nhà nước

Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đặt cán bộ vào vị trí trung tâm trong sự nghiệp cách mạng, xem họ là yếu tố cốt lõi quyết định mọi thành - bại của công việc và

² Hồ Chí Minh Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 295

³ Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội 2011, tập 4, tr.42

vận mệnh của cách mạng. Trong tác phẩm “Sửa đổi lỗi làm việc” (1947), Người viết: “Cán bộ là cái gốc của mọi công việc” và “Muôn việc thành công hoặc thất bại đều do cán bộ tốt hoặc kém”⁴. Người còn đưa ra quan điểm chỉ đạo cách thức chọn cử những người có đạo đức và tài năng vào tổ chức bộ máy của ủy ban nhân dân các cấp ở địa phương: “Các Ủy ban nhân dân làng, phủ là hình thức Chính phủ địa phương, phải chọn trong những người có công tâm, trung thành, sốt sắng với quyền lợi dân chúng, có năng lực làm việc, được đông đảo dân làng tín nhiệm. Không thể nhờ tiền tài hay một thế lực gì khác mà chui vào lọt các Ủy ban đó”⁵. Hồ Chí Minh yêu cầu cấp ủy, chính quyền các cấp ở địa phương phải chú ý: “Trong các cơ quan chỉ huy, chọn người phải đích đáng, quyền hạn phải phân minh, liên lạc phải mật thiết, hợp tác phải chặt chẽ, phải tuyệt đối tránh cái lỗi lạm quyền, bao biện, xung đột, phù diện và suy ty, không phụ trách”⁶. Như vậy, với Người trong xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức phải có trình độ chuyên môn, năng lực thực thi nhiệm vụ, chức trách công vụ và phẩm chất đạo đức của đội ngũ công chức.

Trong bối cảnh cải cách tổ chức bộ máy hiện nay, đòi hỏi cần có sự sàng lọc, đánh giá thực chất năng lực cán bộ, bố trí đúng người, đúng việc. Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng phê phán mạnh mẽ bệnh hình thức, quan liêu, bố trí cán bộ sai vị trí. Trong bài “Chống bệnh hình thức” (1951), Người nêu ví dụ: “Người biết viết, lại bắt đi lao động. Người biết nói, lại bắt đi làm kế toán. Người biết tính toán, lại bắt đi dạy học...”⁷. Đây không chỉ là sự lãng phí nhân lực mà còn gây tâm lý chán nản, làm giảm hiệu quả công việc. Không chỉ dừng lại ở bố trí, Người còn yêu cầu cán bộ phải luôn học tập, rèn luyện, thích ứng. Trong bài nói chuyện tại Trường Đảng Nguyễn Ái Quốc (1957), Người nhấn mạnh: “Cán bộ phải học tập suốt đời, học trong công việc, học trong quần chúng”⁸. Quan điểm đó đặc biệt có giá trị trong bối cảnh hiện nay khi cải cách hành chính đặt ra những yêu cầu ngày càng cao về năng lực điều hành, kỹ năng thực thi và năng lực ứng dụng các công nghệ của cán bộ.

Trong quá trình tổ chức và sắp xếp lại bộ máy, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh cần đặc biệt quan tâm đến tâm lý, nguyện vọng của đội ngũ cán bộ, công chức, nhất là khi có sự thay đổi về tổ chức. Theo Người, cán bộ là con người cụ

⁴ Hồ Chí Minh Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 5, tr. 269

⁵ Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội 2011, tập 4, tr. 21

⁶ Hồ Chí Minh: Toàn tập, Nxb. Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội 2011, , tập 4, tr.95.

⁷ Hồ Chí Minh Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 6, tr. 400–401

⁸ Hồ Chí Minh Toàn tập, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, tập 7, tr. 55

thể chứ không phải thánh hiền, nên khó tránh khỏi những mong muốn cá nhân trong quá trình công tác. Tuy nhiên, với vai trò là đảng viên, cán bộ cách mạng, mỗi người cần biết hướng những khát vọng ấy vào phục vụ lợi ích tập thể, vì mục tiêu cao cả của cách mạng. Hồ Chí Minh từng căn dặn: nếu có mong muốn về danh tiếng hay lợi ích, thì điều đó cũng cần được đặt trong khuôn khổ vì lợi ích của dân tộc, làm sao để đất nước được tôn trọng trên trường quốc tế, để lợi ích chung của nhân dân được đảm bảo và nâng cao. Người nói: “Làm việc nước hay làm việc gì khác, người ta thường muốn có một chút danh hay một chút lợi về phần mình... Muốn cho danh chính, lợi chính, thì Danh, làm sao cho dân tộc mình có danh với thế giới, và Lợi, làm thế nào cho tranh được lợi với thế giới”⁹.

Việc vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh về đội ngũ cán bộ, trong bối cảnh cải cách bộ máy hiện nay là yếu tố then chốt để bảo đảm thành công.

3. Vận dụng quan điểm của Hồ Chí Minh về tổ chức bộ máy nhà nước, đội ngũ cán bộ trong bối cảnh hiện nay

Đến nay, tư tưởng Hồ Chí Minh về tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ mang ý nghĩa quan trọng trong việc chỉ dẫn thiết thực trong việc tổ chức, tinh giản bộ máy hành chính theo định hướng mà các Nghị quyết của Trung ương đã đề ra như: “ Nghị quyết số 18”¹⁰, “Nghị quyết số 19”¹¹ và “ Nghị quyết số 60”¹². Việc vận dụng hiện nay cần được thực hiện với tinh thần thực chất, hiệu quả và khả thi. Không chỉ dừng ở việc viện dẫn đơn thuần, mà cần biến các quan điểm chỉ đạo thành nguyên tắc hành động cụ thể trong từng khâu tổ chức, vận hành bộ máy.

Thứ nhất, tổ chức bộ máy phải đặt lợi ích nhân dân làm trung tâm. Đây là thước đo quan trọng nhất để đánh giá hiệu quả cải cách. Các mô hình tổ chức mới sau sắp xếp cần được kiểm nghiệm qua mức độ hài lòng của người dân, không phải qua số lượng đầu mối cắt giảm hay chỉ tiêu hành chính. Điều này đòi hỏi việc tổ chức lại bộ máy phải đi kèm với cải cách quy trình, thủ tục, giảm tầng nấc trung gian, phân cấp rõ ràng và tăng trách nhiệm giải trình.

⁹ Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội 2011, tập 3, tr.47.

¹⁰ Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2017), *Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 25/10/2017 về một số vấn đề tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả*

¹¹ Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2017), *Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 25/10/2017 về tiếp tục đổi mới hệ thống tổ chức và quản lý, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công lập.*

¹² Bộ Chính trị (2023), *Nghị quyết số 60-NQ/TW ngày 20/12/2023 về tiếp tục đẩy mạnh sắp xếp đơn vị hành chính cấp huyện, cấp xã trong giai đoạn 2023–2030.*

Thứ hai, trong công tác cán bộ, cần chấm dứt tình trạng bố trí cán bộ theo cơ cấu hình thức hoặc dựa trên bằng cấp thuần túy. Thay vào đó, phải lựa chọn theo hướng “dùng người đúng việc” và “khéo dùng người”, đặt đạo đức, năng lực, tinh thần trách nhiệm làm tiêu chí hàng đầu. Đây là bước then chốt để bảo đảm sau sắp xếp không phải chỉ tinh giảm về số lượng mà là nâng cao chất lượng đội ngũ.

Thứ ba, tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ, công chức, viên chức liêm chính, có phẩm chất đạo đức tốt, bản lĩnh chính trị, năng lực, uy tín, tính chuyên nghiệp cao, sức khỏe tốt, tận tụy phục vụ nhân dân. Việc thay đổi mô hình tổ chức, sáp nhập các đơn vị hành chính có thể gây ra tâm lý dao động, lo lắng hoặc thiếu chủ động trong một bộ phận cán bộ. Để khắc phục, cần triển khai các chương trình bồi dưỡng ngắn hạn, nội dung thiết thực, gắn với yêu cầu công việc mới, đặc biệt là kỹ năng quản lý, xử lý tình huống trong điều kiện bộ máy tinh gọn. Song song với đó, cần tạo môi trường làm việc, nơi ở ổn định, chế độ hợp lý để cán bộ an tâm trong thực hiện những nhiệm vụ được giao.

Thứ tư, đề cao vai trò gương mẫu và tinh thần trách nhiệm của cấp ủy, người đứng đầu. Trong thực tiễn tổ chức, không thể vận dụng thành công tư tưởng Hồ Chí Minh nếu thiếu sự tiên phong, gương mẫu và quyết đoán từ đội ngũ lãnh đạo. Chính sự dẫn thân và hành động nghiêm túc của người đứng đầu sẽ tạo động lực, khơi dậy tinh thần trách nhiệm của cả hệ thống. Như Chủ tịch Hồ Chí Minh từng căn dặn, người cán bộ lãnh đạo muốn thuyết phục quần chúng phải trở thành tấm gương sống - bằng việc làm cụ thể, nói đi đôi với làm để cấp dưới noi theo, đồng lòng thực hiện mục tiêu chung.

Tinh gọn tổ chức bộ máy, nâng cao hiệu quả hoạt động của chính quyền là một quá trình cải cách phức tạp, đòi hỏi bản lĩnh chính trị, tư duy đổi mới và hành động quyết liệt. Trước bối cảnh đó, tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ là kim chỉ nam lý luận, mà còn là điểm tựa thực tiễn, giúp định hướng rõ ràng mục tiêu và phương thức tổ chức bộ máy của dân, do dân, vì dân. Việc thấm nhuần và vận dụng sâu sắc tư tưởng Hồ Chí Minh về tổ chức bộ máy và đội ngũ cán bộ không chỉ là yêu cầu tư tưởng, mà còn là giải pháp hành động để tạo nên bước chuyển thực chất, đáp ứng kỳ vọng của nhân dân trong kỷ nguyên vươn mình của dân tộc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh: Giáo trình Trung cấp lý luận chính trị: *Nội dung cơ bản của tư tưởng Hồ Chí Minh*, Nxb. Lý luận chính trị, H.2021.
2. Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia Sự thật, HN, 2011.
3. Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2017), *Nghị quyết số 18-NQ/TW ngày 25/10/2017 về một số vấn đề tiếp tục đổi mới, sắp xếp tổ chức bộ máy của hệ thống chính trị tinh gọn, hoạt động hiệu lực, hiệu quả*.
4. Ban Chấp hành Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam (2017), *Nghị quyết số 19-NQ/TW ngày 25/10/2017 về tiếp tục đổi mới hệ thống tổ chức và quản lý, nâng cao chất lượng và hiệu quả hoạt động của các đơn vị sự nghiệp công lập*.
5. Bộ Chính trị (2023), *Nghị quyết số 60-NQ/TW ngày 20/12/2023 về tiếp tục đẩy mạnh sắp xếp đơn vị hành chính cấp huyện, cấp xã trong giai đoạn 2023–2030*.